

Maattomien maasauna

Juhannus ja sauna ovat omavaraiseläjällekin mieluinen yhdistelmä. Kuitenkin paatuneimmat puurtajat yhdistävät aina hovin ja hyödyn keskenään. Kasvimaata perustettaessa sivutuotteena voi syntyä vaikkapa sauna.

Kasvimaan perustaminen

Uuteen asuinpaikkaan tultaessa omavaraiseläjä tarvitsee kiireesti multaa kynsiensä alle, oltiinpa sitten maalla tai kaupungissa. Kun kasvimaalle on valittu sovelias paikka, on useita tapoja kuinka pääsee nopeasti alkuun ilman konevoimaa. Ensimmäinen tapa on kuoria nurmikerrosta n. 5-10 cm syvyydeltä pistolapiolla. Tällöin enimmäkseen rikkaruohot poistuvat ja maata on helpompi kääntää ja muokata. Haittapuolena tässä menetelmässä on se, että samalla eloperäinen humuskerros ja sen sisältämät ravinteet osittain poistuvat nurmipaakun mukana. Eloa maaperään voi kuitenkin palauttaa kompostin muodossa tai kateviljelyllä.

Toinen tapa on kaivaa suurehko kuoppa, josta saadaan syvemmältä rikkaruohotonta multaa tai hiekkaa. Multakerros kasataan nurmen päälle vähintään 20 cm paksuiseksi kerrokseksi, ja se riittää tukahduttamaan useimmat rikkaruohot. Käyttämällä molempia puutarhan perustamistapoja rinnakkain voi saada mukavasti maasaunan ainekset kasaan ilman ylimääräistä työtä. Tällaisen maasaunan rakensimme Savonlinnan puistomaisen rautatieasema-alueen sydämeen niin sanotulle joutomaalle.

Maasaunan rakentaminen

Kaivoimme noin 3 m halkaisijaltaan olevan kuopan, joka syveni keskelle päin porrasmaisesti, syvyyttä keskikohdassa oli n. 80 cm. Maasta kerätyt kivet varattiin savusaunan kiuasta varten ja mullan veimme syntyvälle kasvimaalle. Keskelle kuoppaa aloimme kasata kivistä savusaunan kiuasta. Kiukaasta tehtiin itse itseään kannatteleva, eli siinä ei käytetty laastia. Jotta maakuopan sisään rakennettu kiuas vetäisi kunnolla, se tarvitsee ilmankorvauskanavan, joka tuo kiukaalle ilmaa savusaunan kehän ulkopuolelta. Kiuas oli halkaisijaltaan noin metrin, ja korkeutta sillä oli n. 60-70 cm.

Keväällä pusikkoja leikatessa oli pihaan kertynyt iso kasa oksia ja paksumpiakin kasvustoja. Näistä rungoista ja oksista punoimme kuopan ylle puolipallon muotoisen kupolikaton, jonka päälle ladottiin nurmilaattoja nurmipuoli alapäin. Latominen aloitettiin alhaalta ylös iglumaisesti. Nurmilaattakerroksia laitettiin kaksi päällekkäin. Punottu katto joutuu kestämään aikamoisen painon, jonka vuoksi nurmilaattoja kevennettiin kuivattamalla ja tamppaamalla, jolloin liiat hiekat ja mullat varisivat juuripaakusta pois. Kiukaan viereen asetettiin myös neljä tolppaa kattoa tukemaan.

Huolimatta siitä että nurmipinta näyttää sisäänpäin, saunassa voi välillä varista vähän hiekkaa kylpijoiden niskaan. Tämän estämiseksi kattoon voi laittaa kierrätystekstiilejä punoksen ja nurmilaattojen väliin. Tähän sopivat esim. vanhat matot ja verhot. Olkeakin voisi kokeilla. Sen huomattava etu on, ettei saunasta jää mitään maatumatonta roskaa sen palveltua loppuun. Multaporraslauteet voi peittää lehdeksillä, oljilla tai laudoilla. Oviaukko peitettiin paksuilla kierrätyskankailla. Saunan rakentamiseen aikaa kului noin viikko ja samalla saatiin käyttöön pieni kasvimaata.

Keskikesän syleilyssä

Lämmitimme kiuasta risuilla ja polttopuilla noin kaksi tuntia oviaukko avonaisena. Hiilloksen annettiin kunnolla hiipua ennen saunan oven sulkemista ja häkälöylyjen heittämistä. Vielä neljän tunnin kuluttua kiuas sihahti löylyä heitettäessä. Lämmityspuita kului suunnilleen saman verran kuin kertalämmitteisessä saunassa. Saunaan mahtui hieman etukumarassa istuen jopa kymmenen henkilöä. Löylyjä kehuttiin ja tunnelma kynttilänvalossa oli maaginen. Punottu oksakatto muistutti hämärässä suurta juurakkoa, joten löylyttelijä saattoi tuntea olevansa syvällä maan alla, ehkäpä puunjuuriston suojassa.

Löylyjen loppu

Savusaunan lämmittämisen savut eivät hermostuttaneet lähitienoon asukkaita, vaan ohikulkijoissa sauna ja kasvimaat herättivät ihmetystä ja myönteisiä huomautuksia. Vanhimmat heistä kertoivat meille kaupungin historiasta. Aikana jolloin kaupungeissamme yleensä vielä harjoitettiin laajamittaisempaa puutarhaviljelyä, rautatieläiset olivat pitäneet kasvimaitaan juuri samalla paikalla.

Juhannussaunamme elinkaari on rakennustavasta johtuen lyhyt. Punos alkaa painua ja sauna alkaa hiipua kesä mukanaan. Saunan käyttämättä jättäminen jouduttaa sen hajoamista. Tällaisesta tavasta rakentaa syntyy pohdinnanarvoinen näkökulma kulttuurillemme, jonka tuotoksista jää tuleville polville paljon päänsärkyä.

Meidän saunan elämä päättyi koruttomasti vajaan puolen vuoden päästä kun kunnianhimoinen kaupunginarkkitehti alkoi toteuttaa kerrostalohanketta kauniiseen luonnonsaarekkeeseen. Vankat ja arvokkaat satavuotiaat hirsitalot sekä kulttuurimaisema vanhoine sembramäntyineen saivat väistyä edistyksen tieltä.

Maria Dorff

Saunan punottu seinä

Kiuas ja kattotolpat

Punottu maasauna

Palanen aikamme henkeä